

***ECONOMIC CONCEPTS UNDER SCRUTINY OF THE "SITUATIONAL
HEXAGON" PRAXIOLOGICAL PARADIGM***

**Alin Brădescu, PhD Student, POSDRU Researcher, "Al. Ioan Cuza" University
of Iași**

Abstract: Sharing a common sphere of subjects and perspectives and in strong connection to language philosophy and praxiology, logic of action has developed formal instruments, models and systems to analyse and validate the praxis (practice) discourse.

As conceived and derived from inside logic of action, the „ situational hexagon” paradigm was deduced from and developed on a long and well populated descent of semiotic formalization. The logical scheme centers, as its subject of „action”, on complex notions (logical categories/terms) of a special kind, fuzzy, cosmoidal respectively. The notions under scrutiny are, in essence, de-composed in sub-notions, re-composed and re-interpreted in terms of significance and interconnections.

Of an ontological importance for economic sciences, economic concepts are indeed excellent particularizations of the complex notions because they subsume other complex concepts. Therefore, economic concepts are well adequate to such proceedings.

Under these circumstances, we have applied the situational paradigm of action to four fundamental economic concepts, in an interdisciplinary enterprise. As a first step, we have presented the coordinates of the model and its virtues in term of interpretation.

The main part of our work consists in elaborating, constructing and interpreting situational hexades, two or more for each scrutinized concept. As to the „economic activity” concept, we have also explained and interpreted sub-forms deduced from the sextuple pattern, in fact incomplete or deviated forms of the economic activity.

Our paper conclusions regards sources of the economic action „pathology”, in view of the four considered concepts.

Keywords: logic of action, (economic) concepts, situational, model, interpretation.

Derivată din logica formalizată și aparținând prin excelență „noilor” logici, menționată în diverse taxonomii și mai multe lucrări de metalogică de secol XX¹, logica acțiunii a transpus rolul ontologic și metodele logicii clasice de teorie a tuturor formelor posibile de teorie, de știință a discursului coerent sau de ansamblu al regulilor la care gândirea trebuie să se conformeze pentru a atinge adevărul, de organon al gândirii corecte și, mai ales,

¹ P. Botezatu în *Constituirea logicității*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1973; G.H. von Wright în *Normă și acțiune*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982; C. Popa în *Teoria acțiunii și logica formală*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984; L. Aqvist în *Interpretări ale logicii deontice*, în S. Vieru și D.Stoianovici (ed.), *Norme, valori, acțiune. Analiza logică a discursului practice, cu aplicații în etică și în drept*, Ed. Politică, București, 1979; R.M.Hare în *Practical Inferences*, University of California Press, Berkeley & Los Angeles, 1972; P.Ioan în *Orizonturi logice. Deschideri și resemnificări în universul actual al formalismelor*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995 ș.a.

de metaștiință, asupra activității umane, mai precis, asupra construcțiilor și teoriilor care modelează acțiunea umană.

Plecând, deci, de la axiomatizarea logică a structurii și desfășurării raționale a acțiunilor/activităților individului sau societății, ca și condiții ontologice, de altfel, s-au construit în logica acțiunii formalisme care să transpună diversele tipuri de acțiuni în limbajul clar, ușor de analizat și interpretat al gramaticii gândirii. Scopul general și mai larg al acestor formalisme, înțelese ca forme/expresii/limbaj ce respectă și se conformează normelor și analizei de tip semiotic, și al altor încercări de modelare într-un metalimbaj este de a elabora o teorie explicativă coerentă despre acțiunea umană și despre căile sporirii eficienței ei. Acest scop este comun logicii acțiunii și praxiologiei (înțeleasă ca teorie a discursului practic eficient).

Se poate accepta că punctul de plecare al încercărilor de concepere și construire a formalismelor logice de tip acționalist este conceptul de acțiune umană, în general, de acțiune socială și implicit, activități/acțiuni economice, în particular.

O primă dimensiune a acestui concept este că acțiunea umană are un temei fizic – natural, biologic – ontologic, constituindu-se ca o exercitare de către un sistem a unei influențe asupra altui sistem.² În perspectivă economică, acțiunea poate fi definită ca o transformare indusă în mediul economic și extra – economic de un agent economic prin care se dobândește mediat satisfacerea unei trebuințe.

O a doua dimensiune a conceptului de acțiune socială vizează prezența unui scop, respectiv acțiunea umană apare ca o conduită teleologică transformatoare, mediată de unelte sau mijloace artificiale și de un aparat semiotic apt de a fixa, prelucra și transmite informația dobândită de indivizi.³

O a treia dimensiune relevantă se referă la necesitatea conceperii și producerii unor mijloace artificiale, folosite la obținerea și producerea de bunuri sau valori sociale, necesitate dublată de integrarea actelor de concepție, producere și folosire într-un vast sistem de relații socio – economice între indivizi în activitatea practică. În perspectivă strict economică, obținerea de mijloace, bunuri și valori, se traduce în utilizarea factorilor de producție –cum ar fi capitalul, baza tehnico – materială și forța de muncă- și obținerea bunurilor/serviciilor destinate pieței. Tot aici se înscrie și funcționarea agenților economici, ca firme, organizații, autoritățile publice locale sau centrale, dar și consumatorii, clienții, publicul.

Odată clarificat punctul de plecare, înțelegem mai bine rolul diadic profund al praxiologiei și logicii acțiunii, respectiv de teorie descriptivă a trăsăturilor generale ale activității umane, de „gramatică a acțiunii”⁴ și, pe de altă parte, ca un ansamblu de prescripții sau recomandări privind condițiile eficienței acțiunilor umane.⁵ De asemenea, se deschide o altă direcție de investigare: structura actelor/activităților/acțiunilor umane. S-au conturat astfel conceptele de bază ale teoriei acțiunii: 1) agentul, 2) obiectul acțiunii, 3) situație acțională, 4) scopul acțiunii, 5) mijloc sau instrument, 6) metoda, 7) rezultatul, 8) valoare a acțiunii, 9) forma etc.

²Popa, C., *Teoria acțiunii și logica formală*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 19

³Idem, p. 18

⁴Kotarbinski, T., *Tratat despre lucrul bine făcut*, Ed. Politică, București, 1976, p. 32

⁵Popa, C., *Op. cit.*, pp. 20-21

Fără a mai detalia și alte clarificări și explicații conceptuale pe care nu ni le-am propus și, odată fixat fundamentul și cadrul larg „acțional” al demersului nostru, se poate prezenta și semnifica paradigma „situațională”, cunoscută și denumită de autorul ei, logicianul ieșean Petru Ioan, „hexada logică de tip situațional” sau „modelul situațional hexadic” sau „hexada/hexagonul situației acționale”.⁶

Accentul cade pe termenul „situațional”, înțeles ca totalitatea condiționărilor, determinărilor și parametrilor ce determină și caracterizează o acțiune întreprinsă de un agent la un moment dat. În extensiunea acestui concept se includ totalitatea instrumentelor și mijloacelor de care dispune agentul, modalitățile și metodele de utilizare a acestora. Se acceptă, de asemenea, și o latură obiectivă, respectiv mulțimea condițiilor și parametrilor asupra cărora agentul deține un control și îi influențează în sensul dorit și o latură subiectivă, constând în mulțimea condițiilor și parametrilor pe care agentul nu le poate influența, dar și prezența unor cunoștințe, atitudini, aspirații, valori și convingeri specifice fiecărui agent.⁷

Hexada situației acționale este o schemă standard, un model, având în centru conceptul *acțional* (sau „cosmoidal”) supus analizei, iar în vîrfuri componentele acestuia, adică *noțiuni-factor*, ce exprimă: ☞ (1) *agentul* și, în aceeași măsură, *decidentul*, sau *inițiatorul* și *promotorul* acțiunii respective; ☞ (2) *acțiunea* în sine, respectiv *contextul logic* și *obiectiv* în care se derulează acțiunea, „tehnologia” și „produsul” acesteia; ☞ (3) *materia*, sau *substratul* acțiunii, *cadrul*, respectiv *circumstanțele* și contextul acesteia; ☞ (4) *conținutul psihologic*, sau *subiectiv* al acțiunii, *temeiul*, respectiv *utilitatea*, sau *valoarea* acesteia; ☞ (5) *inspiratorul*, respectiv *suporterul*, sau *influențatorul*, precum și *beneficiarul*, sau *pacientul* acesteia; ☞ (6) *forma*, respectiv *crochiul*, sau *design-ul* acțiunii și, tot astfel, *procedeul*, sau *calea* desfășurării acesteia.⁸

Ea se aplică conceptelor acționale a căror extensiune nu este precis determinată, înțelese ca mulțimi vagi/fuzzy, care închid în ele mai multe situații posibile. Între variabilele pe care le subsumează, ele înseși concept mai simple sau mai complexe, există relații ordonate de tip funcțional și structural, atât cu o referință reală, cât și având o natură abstractă, formal. Aplicarea modelului presupune descompunerea și recompunerea conceptelor cosmoidale (numite și concept-funcții, respectiv concepte-relații) în variabilele constitutive (concepte-argument sau concepte-factor), în vederea identificării și interpretării unor raporturi și semnificații, atât la nivel formal, cât și în plan concret.⁹ Așadar, analize situaționale se pot face cu orice concept care exprimă acțiuni și momente acționale în următoarele sensuri: rezultativ – starea finală a unei acțiuni, circumstanțial – determinările unei acțiuni, axiologic – aprecieri, judecăți, sociativ – prezența mai multor elemente sau parteneri ai acțiunii, procedural – prezența unor mijloace, căi.¹⁰

⁶ În lucrări precum *Avataruri ale unei noi paradigme. Educație și creație în perspectiva logicii de tip „situațional”*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2010; *Educație și creație în perspectiva unei logici „situaționale”*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995; *Modelul hexadic în politologic*, Editura „Ștefan Lupășcu”, Iași, 2002 ș.a.

⁷ Popa, C., *Op. cit.*, p.33

⁸ Ioan, P., *Educație și creație în perspectiva unei logici „situaționale”*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995, pp. 10 - 12

⁹ Ioan, P., *Avataruri ale unei noi paradigme. Educație și creație în perspectiva logicii de tip „situațional”*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2010, p.677

¹⁰ Ioan, P., *Educație și creație în perspectiva unei logici „situaționale”*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1995, pp.10-11

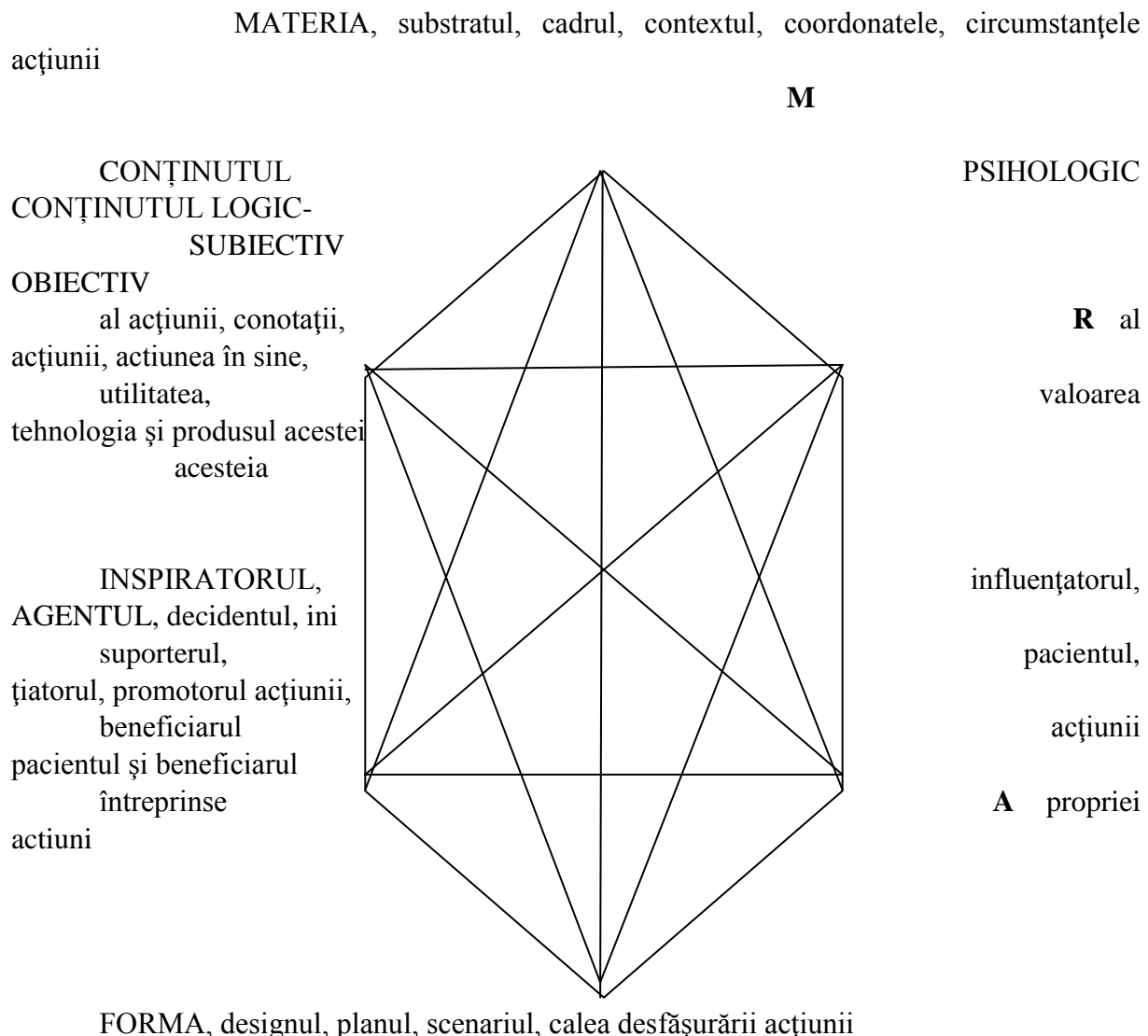

Fig. 1 Hexada situațională a acțiunii umane,
ca paradigmă în analiza noțiunilor cosmoidale

Virtuțile utilizării schemei logice derivă din posibilitățile de interpretare pe care le deschide și care permit aplicarea sa în domenii ca lingvistica, psihologia, fizica, matematica, biologia, științele sociale. În esență, explicațiile acestui potențial țin se diversitatea orizonturilor/perspectivelor de analiză pe care le permit relativa indeterminare a polilor și convertibilitatea acestora, ceea ce face posibile aplicații ale schemei „situaționale” la tipuri, moduri și forme ale acțiunii și structurii acesteia dintre cele mai diverse.

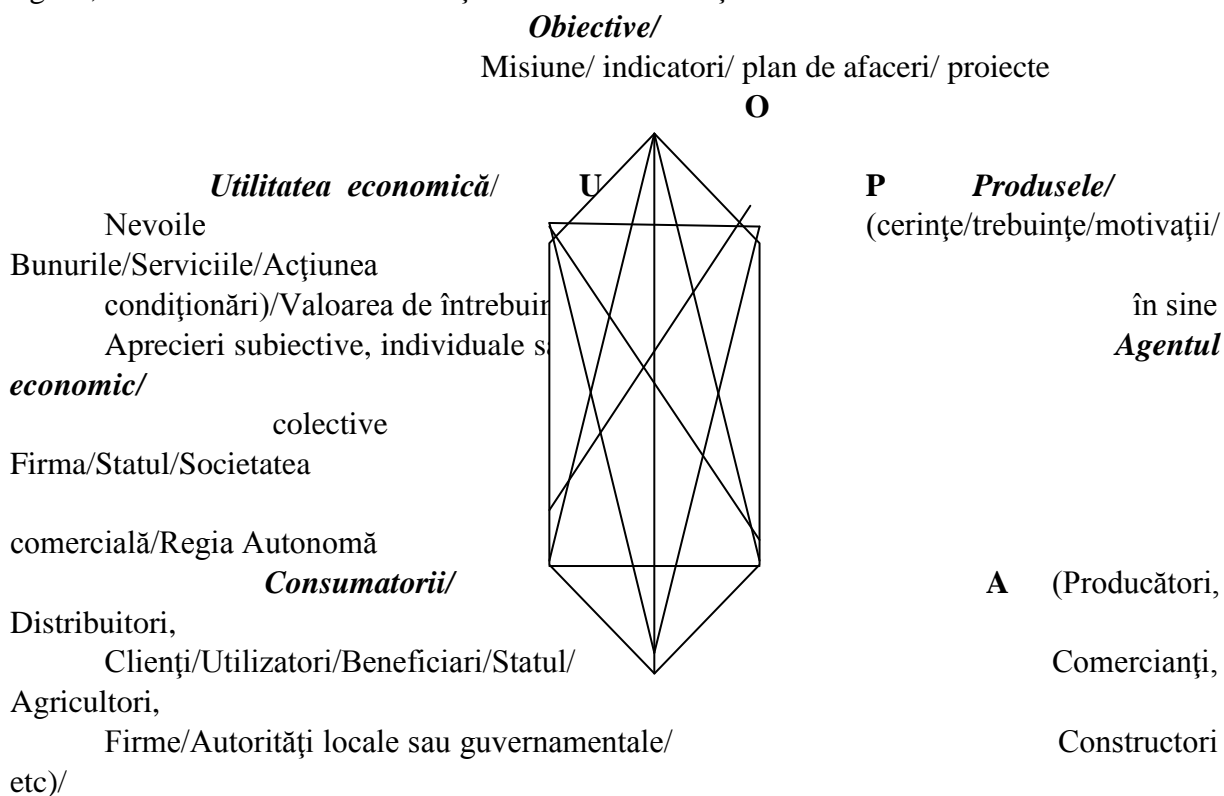
Se deschid, deci, posibilități de valorificare interdisciplinară a paradigmei acționale de tip situațional în câmpul științelor economice. Un prim argument al susținerii interdisciplinarității paradigmei și aplicării instrumentului de logică a acțiunii în teoria și practica economică este constituit de conținutul și utilizările conceptelor economice. Acestea respectă caracteristicile și cerințele noțiunilor cosmoidale menționate anterior și pot fi considerate particularizări excelente ale conceptelor din model.

Un al doilea argument al interdisciplinarității este axioma comună logicii acțiunii și activităților economice, conform căreia manifestarea acțiunilor umane se desfășoară în cadrul unor structuri organizaționale, instituții și organizații care integrează și coordonează activitatea indivizilor. În contextul discuției noastre, apariția și funcționarea unor structuri organizaționale complexe sunt necesare și la nivelul activităților economice direct productive.

Un al treilea argument vizează raporturile dintre conceptele – componente ale acțiunii umane, în general, ale activităților economice, în particular. În ceea ce privește raporturile dintre valori și scop, dintre scop și mijloace, ele sunt abordate și înțelese asemănător în științele economice, pe de-o parte, și praxiologie, pe de altă parte. De exemplu, în economie, s-a dezvoltat și se utilizează conceptul de eficiență economică, cu toate formele sale – productivitate, randament, consum specific, eforturi, efecte etc. În praxiologie și logica acțiunii se acceptă, prin însuși conceptul de acțiune umană, că scopurile asumate de un agent sunt și nu pot fi decât în concordanță cu opțiunile sale valorice și că atingerea unui scop se face cu prețul cheltuirii unei mase de resurse și mijloace, care nu trebuie să conducă la o activitate ineficace.

Pe acest fundal interdisciplinar, am ales patru concepte economice, centrale pentru disciplinele în care se studiază cu prioritate, respectiv *activitatea economică*, *finanțarea afacerii*, *piața și activitățile comunicaționale/promoționale ale firmei*. Am procedat la aplicarea hexadei situaționale pe fiecare concept, descompunându-le în concepte – factor și, apoi, încercând recompunerea lor printr-un efort de interpretare.

În figura 2, se prezintă rezultatul descompunerii conceptului *activitatea economică* după modelul situațional hexadic. Cele șase concepte – factori sunt reprezentate de polii figurii, fiecare cu rolul său în desfășurarea unei activități economice.

Instituții
servicii (bănci,
etc)

M

Prestator de
consultanți, medici

Mediul economic și extra-economic

(Piața, Legislația, Resursele, Mediul politic, Mediul natural, Mediul social, Mediul cultural, Conjunctura,

Mediul tehnic și tehnologic)/

Factorii de producție

(Factori naturali sau derivați, combinarea factorilor de producție, strategii, principii, cunoștințe)/

Producție/Distribuție/Schimb/Consum

Fig. 2 Paradigma situațională a conceptului „activitatea economică”

Vom exemplifica virtuțile interpretative ale modelului în două moduri:

- 1) Vom evidenția două posibilități de ordonare, în cadrul modelului hexadic : prima, a ramurilor mari, la nivelul economiei naționale sau mondiale, de activități economice, în funcție de etapa din ciclul reproducerii cărora îi aparțin (fig. 3); a doua, ordonarea științelor economice în funcție de specificul obiectului de studiu, după polii modelului hexadic semiotic (fig. 4).
- 2) Vom interpreta câteva forme „verticale” ale modelului, respective submodelele ale schemei situațional hexadice.

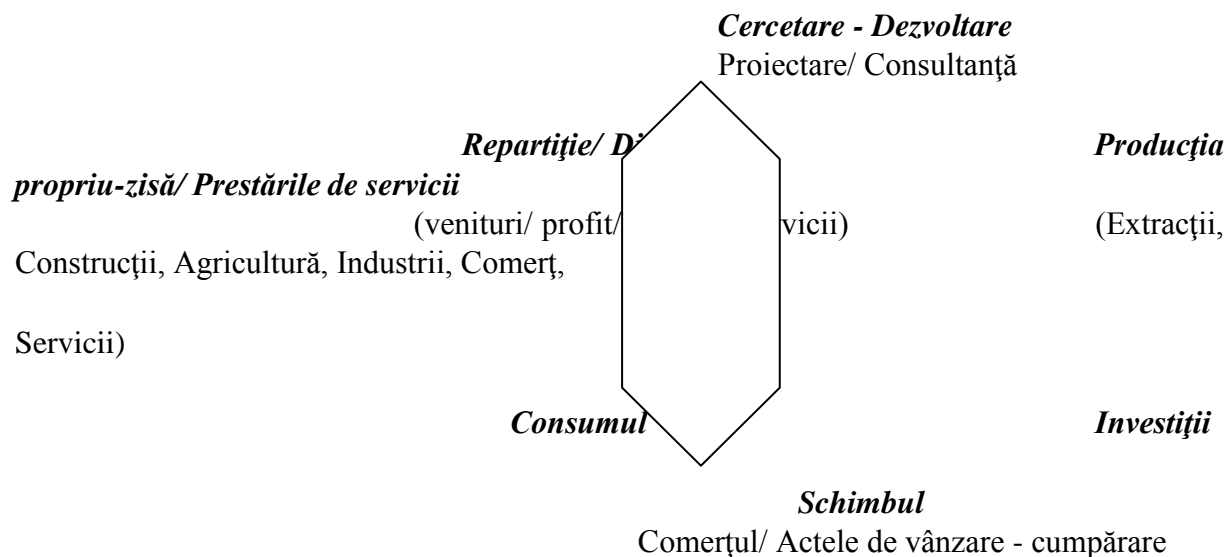

Fig.3 Hexada fazelor/ etapelor ciclului reproducerii economice lărgite după conținutul obiectiv al activităților

Astfel, fiecare pol al hexagonului se constituie, la nivel individual, într-o situație acțională, formând șase modele monadice. De exemplu, polul *U*, luat individual, semnifică acțiunea de evaluare, apreciere, în sine, cu toate determinările ei subiective. Din cele 15 submodele diadice, axa *A C* numită și axa personală, semnifică o fază intermediară a activităților economice: faza de informare, de cercetare a pieței, de cunoaștere reciprocă a celor două părți. Ele se tatonează reciproc, schimbă doar informații. Din cele 20 de combinații

triadice, ne-am oprit la varianta **P U O** care semnifică o situație de criză de supraproducție. Ofertă există, din perioadele anterioare, deși producătorii nu mai au activitate, dau faliment și nu mai produc. Clienții, deși au nevoi și motivații, nu mai cumpără, cauzele putând ține de venituri, de orientarea spre alte firme, de conjunctura generală. Practic, în această situație nu mai sunt cumpărători ai produselor/serviciilor unei firme, care ea însăși a dispărut de pe piață. Produsele sunt valorificate de terți (executori, stat, creditori). Există obiective, interese, motivații, dar nu coincid între actorii economici.

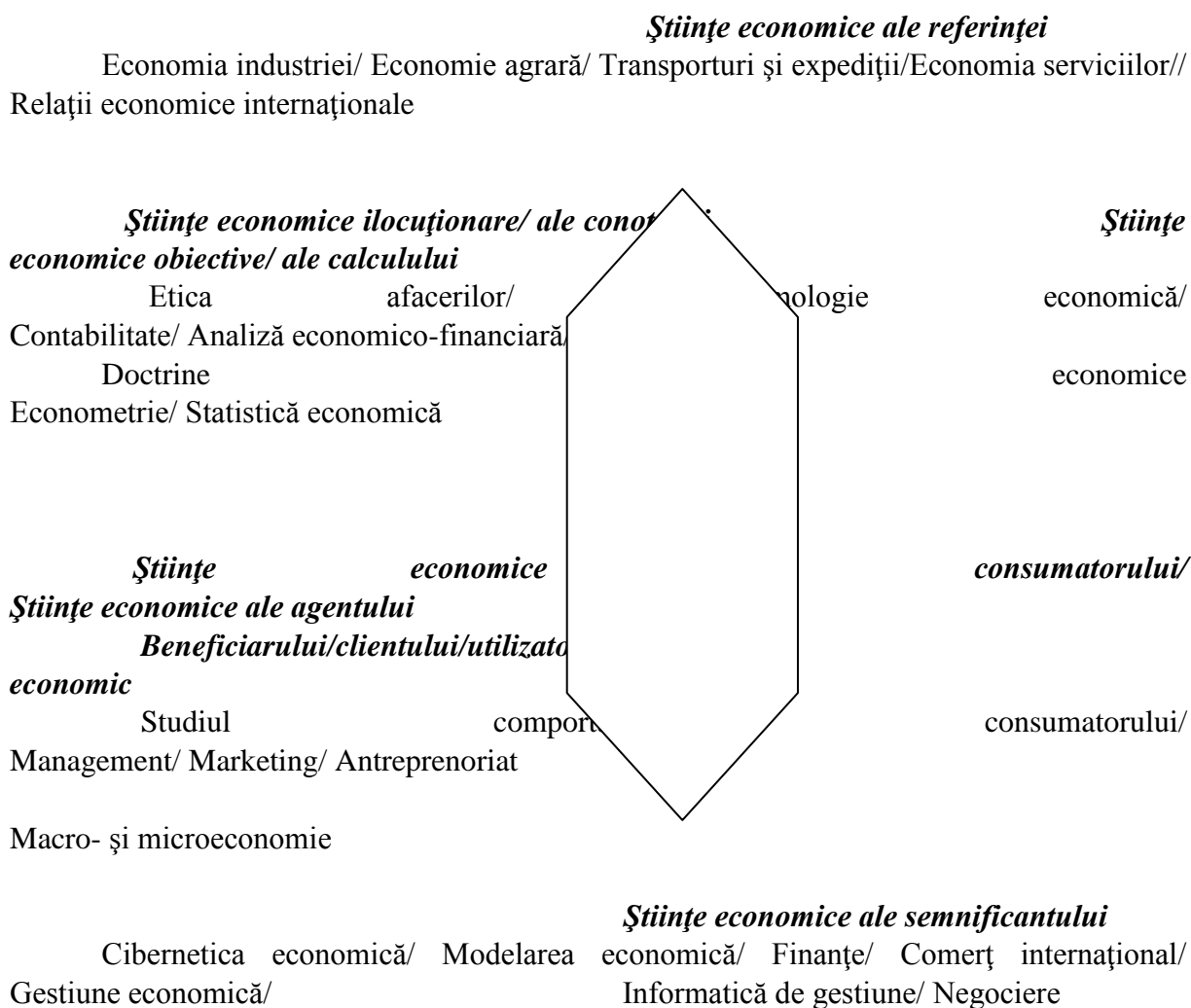

Fig. 4 Sextuplul Științelor economice generat pe modelul hexadei semiotice

În figura 5, am construit hexada situațională pentru conceptul de „finanțare a afacerii”, respectiv hexada activităților de acordare a resurselor financiare. Se observă coordonatele identificate de descompunere a noțiunii cosmoidale. Pentru interpretare, am recompus sensurile acțiunii de creditare pe baza submodelelor hexadice. De exemplu, forma

triadică **I R U** semnifică autofinanțarea firmei capabilă să acopere activitatea curentă, având însă un caracter limitat și destinații nu neapărat productive.

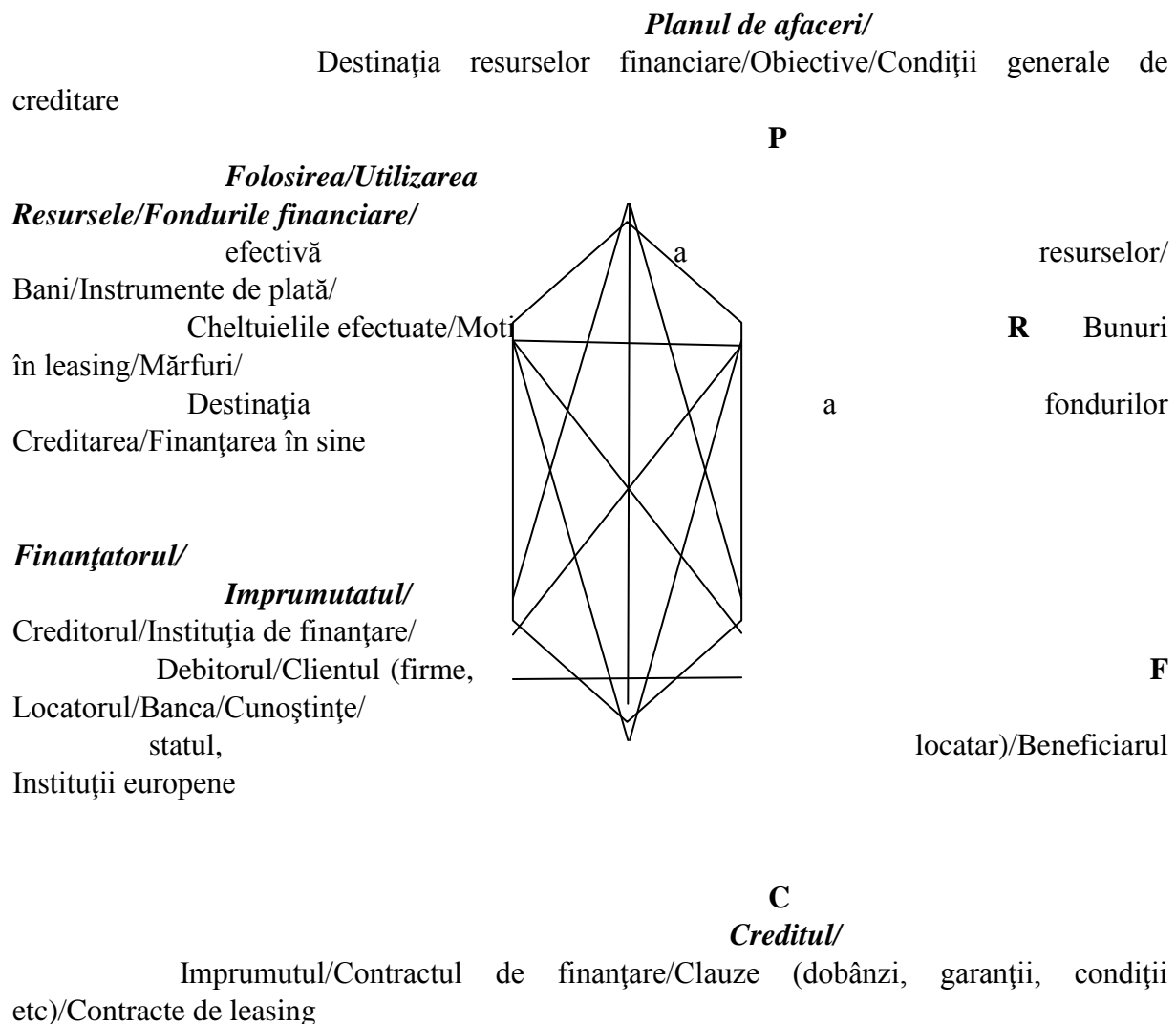

Fig. 5 Hexada acțională de tip situațional pentru conceptul „finanțarea afacerii”

În figura 6, se prezintă modelul sextant al activităților fundamentale de pe orice piață. Am întocmit hexagonul considerându-l pe ofertant inițiatorul acțiunii, deși, din punct de vedere al activităților economice, nevoile, cererea se constituie, în majoritatea cazurilor, ca punct de plecare.

Vom recompune conceptul „activităților pieței” prin interpretarea unui submodel pentadic.

V O M C U semnifică lipsa finalizării în actul de vânzare-cumpărare. Are loc întâlnirea cumpărătorilor cu vânzătorii, fiecare cu interesele sale, cu obiectivele și respectând

condițiile de mediu economic și extra-economic, dar condițiile efective de preț, cantitate, calitate, alte clauze sunt diferite. Poate avea loc sau nu negocierea, dar nu se atinge situația de echilibru, nu se finalizează vânzarea-cumpărarea.

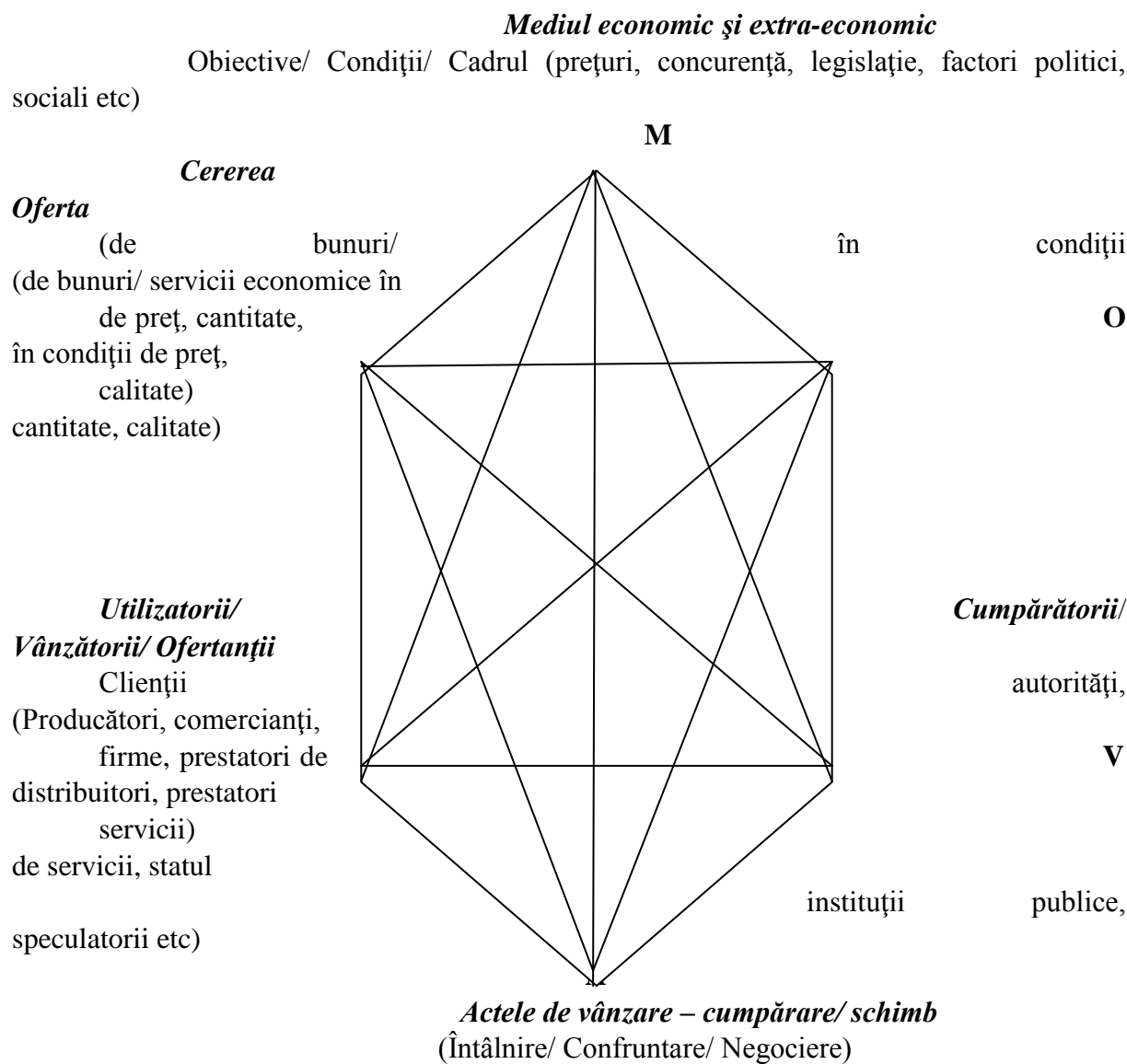

Fig. 6 Hexagonul acțional – situațional al conceptului „ piața”

În figura 7, am construit hexada acțională de tip situațional pentru activitățile/acțiunilor comunicaționale/de promovare ale firmei. Toate coordonatele sunt componente indispensabile întocmirii și derulării unei acțiuni promoționale, indiferent de alte variabile de marketing.

Pentru recompunerea euristică a acțiunii promoționale, am interpretat formele incomplete ce decurg din schema construită. Exemplificăm pe submodelul tetric **T C R E** care poate semnifica o activitate de transmitere a unei informații de la agent direct la client, prin contacte simple, biunivoce (face-to-face, telefon, e-mail), specifică micilor afaceri, în care doar patronii și proprii angajați își recomandă /laudă propria activitate.

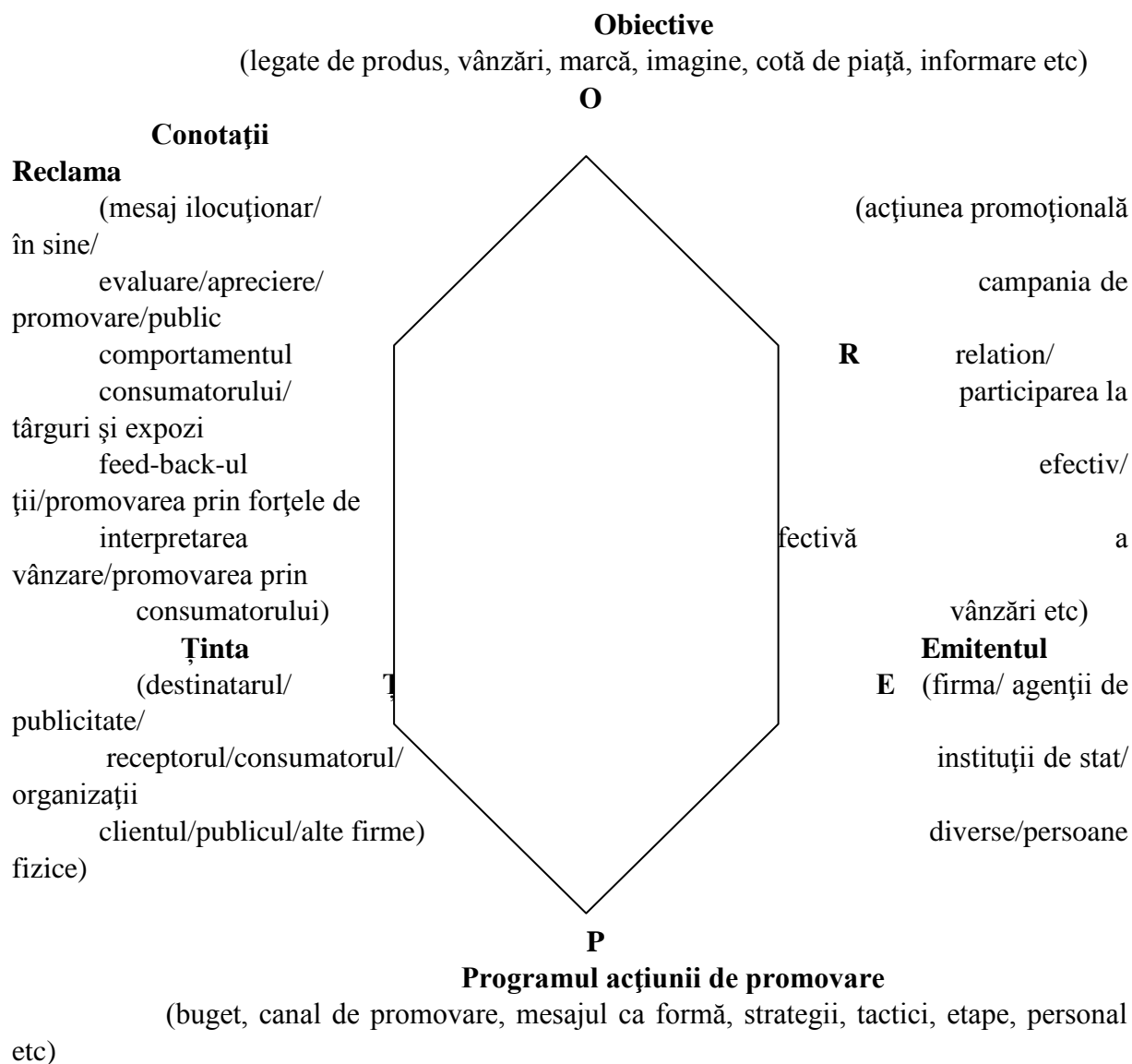

Fig. 7 Pattern-ul situațional al activităților comunicaționale/promoționale ale firmei

Menționăm, în încheiere, câteva idei – forță ce merită reținute pentru dezvoltarea ulterioară a formalismelor logice, în general, a demersului nostru, în particular. O primă idee se referă la virtuțile de sistematizare, de ordonare ca rezultat al unui șir de alte operații, precum specificarea (respectiv determinarea), generalizarea (sau extinderea), diviziunea și clasificarea pe care instrumentul prezentat le oferă. Mai general, ca virtute a formalismelor de logică a acțiunii sunt posibilitățile de generalizare a experienței practice obținute în dezvoltarea activităților și societății umane.

O a doua idee se leagă de regândirea critică a unor teorii și practici din domenii particulare, implicit științele și activitățile economice. Aceasta permite identificarea unor deficiențe în acțiunea umană, traduse, într-un final, în ineficiență; identificarea surselor de pierderi de eficiență.

Aplicarea paradigmei situaționale hexadice pe conceptele economice ne-a permis, în plus, să evidențiem formele incomplete, disfuncționale ale activităților analizate. Prin interpretarea submodelelor obținute pe baza variabilelor – factor, se pot înțelege mai ușor cauzele și efectele lipsei sau neintegrării eficiente a uneia sau mai multor component. Discursul practico-economic, un discurs normativ, se pretează paradigmei sextante care are forța sermocinală de a genera formalisme și interpretări care să ajute în procesele decizionale sau de organizare a acțiunii și/sau a limbajului economic. În lipsa unui cadru clarificator cum este cel prezentat, pot apare confuzii referențiale sau de înțelegere a coordonatelor acționale, care, la rândul lor, să conducă la raporturi de contrarietate între diversele acțiuni economice.

Menționăm, de asemenea, că această lucrare a fost publicată cu sprijinul financiar al proiectului „Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate”, POSDRU/159/1.5/S/133652, finanțat prin Fondul Social European, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

Bibliografie :

1. Kotarbinski, T., *Tratat despre lucrul bine făcut*, Ed. Politică, București, 1976
2. Ioan, P., *Educație și creație în perspectiva unei logici „situaționale”*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995
3. Ioan, P., *Avataruri ale unei noi paradigm. Educație și creație în perspectiva logicii de tip situațional*, Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2010
4. Popa, C., *Teoria acțiunii și logica formală*, Editura Științifică și Enciclopedică. București, 1984.